

FINANSE I PRAWO FINANSOWE UNII EUROPEJSKIEJ

Cezary Kosikowski

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2014

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Wprowadzenie	15
Część I	
USTRÓJ WALUTOWY I FINANSE UNII EUROPEJSKIEJ	
Rozdział I	
Ustrój walutowy Unii Europejskiej	19
1. Pojęcie i zakres oraz podstawy prawne ustroju walutowego Unii Europejskiej	19
2. Euro jako waluta Unii Europejskiej	23
3. Strefa euro	25
3.1. Warunki wejścia do strefy euro – kryteria konwergencji określone w Traktacie z Maastricht	25
3.2. Pakt Stabilności i Wzrostu	29
3.3. Status gospodarczy i finansowy państw członkowskich należących do strefy euro	33
3.4. Status gospodarczy i finansowy państw członkowskich objętych derogacją ..	35
3.5. Dalszy rozwój strefy euro – nowe warunki oraz tryb i procedura	40
4. Instytucjonalizacja ustroju walutowego Unii Europejskiej	44
4.1. Europejski System Banków Centralnych	44
4.1.1. Podstawy prawne powołania i organizacji ESBC	44
4.1.2. Cel i zadania ESBC	44
4.1.3. Sytuacja prawna narodowych banków centralnych przed wejściem i po wejściu do ESBC	45
4.2. Europejski Bank Centralny	46
4.2.1. Status prawny EBC	46
4.2.1.1. Organy EBC	48
4.2.1.2. Zadania EBC i rodzaje kompetencji	50
4.2.1.3. Kompetencje prawotwórcze oraz konsultacyjne i opiniotwórcze EBC	51
4.2.1.4. Kompetencje monetarne (polityka pieniężna) i dewizowe EBC	52
4.2.1.5. Kompetencje EBC w zakresie nadzoru bankowego	55

5. Pozostałe instytucje zarządzające w zakresie ustroju walutowego Unii Europejskiej	56
5.1. Komitet Ekonomiczno-Finansowy (Komitet Walutowy)	56
5.2. Europejski Komitet Bankowy	57
5.3. Europejski Komitet Kontrolerów Bankowych	57
5.4. Komitet ds. Statystyki Walutowej, Finansowej i Bilansu Płatniczego	58
6. Banki inwestycyjne Unii Europejskiej	59
6.1. Europejski Bank Inwestycyjny	59
6.2. Europejski Fundusz Inwestycyjny	60
6.3. Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju	60
7. Obowiązki jednolitych instytucji prawa walutowego Unii Europejskiej realizujących zasadę swobody przepływu kapitału i płatności	62
7.1. Unijna zasada swobody przepływu kapitału i płatności a obrót dewizowy w Polsce	62
7.2. Usługi płatnicze	65
7.3. Stosowanie elektronicznych instrumentów płatniczych	70
7.4. Zastosowanie rozwiązań prawa unijnego dotyczących płatności transgranicznych	73
7.5. Regulacja prawna rozwiązań dotyczących świadczenia usług finansowych na odległość	74
7.6. Zwalczanie zjawiska tzw. prania brudnych pieniędzy według unijnych regulacji prawnych	75

Rozdział II

Finanse Unii Europejskiej oraz ich planowanie i ochrona	77
1. Specyfika finansów Unii Europejskiej	77
2. Wydatki Unii Europejskiej	79
2.1. Ewolucja wydatków unijnych na tle zmieniających się form instytucjonalnych oraz celów i zadań integracji europejskiej	79
2.2. Rodzaje wydatków	81
2.3. Formy prawne wydatków	83
2.4. Struktura wydatków	85
3. Dochody Unii Europejskiej	88
3.1. Zasada koncentracji dochodów w budżecie ogólnym Unii Europejskiej	88
3.2. Katalog dochodów budżetu ogólnego UE oraz ich struktura	88
3.3. Problem zasobów własnych a autonomia finansowa Unii Europejskiej	89
4. Wieloletnie programowanie i planowanie finansowe w Unii Europejskiej	95
4.1. Dotychczasowe rozwiązania i doświadczenia (Agenda 2000, Strategia Lizbońska, Perspektywa Finansowa na lata 2000–2006)	95
4.2. Nowe podstawy prawne wieloletniego planowania finansowego (Ramy finansowe i Nowa Perspektywa Finansowa na lata 2007–2013)	97
4.3. Ramy finansowe na lata 2014–2020	100
5. Ochrona interesów finansowych Unii Europejskiej	103

Rozdział III

Budżet ogólny Unii Europejskiej	107
1. Pojęcie budżetu ogólnego Unii Europejskiej i jego charakter prawny	107
2. Podstawy prawne budżetu ogólnego Unii Europejskiej	110
3. Zasady budżetowe w prawie Unii Europejskiej	112
3.1. Pojęcie i funkcje zasad budżetowych	112
3.2. Zasady budżetowe wynikające z postanowień Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej	113
3.3. Zasady budżetowe wynikające z rozporządzenia wykonawczego Rady	119
4. Procedura tworzenia, wykonywania i kontroli budżetu ogólnego Unii Europejskiej	120
4.1. Przygotowanie projektu budżetu ogólnego Unii Europejskiej	120
4.2. Ostateczne przyjęcie budżetu ogólnego przez Parlament Europejski	122
4.3. Zmiany budżetu ogólnego UE w ciągu roku budżetowego	123
4.4. Wykonywanie budżetu ogólnego Unii Europejskiej	127
4.5. Kontrola wykonania budżetu ogólnego Unii Europejskiej	131
4.6. Absolutorium budżetowe	134

Rozdział IV

Fundusze, inicjatywy wspólnotowe i instrumenty finansowe oraz mechanizmy finansowe w Unii Europejskiej	135
1. Pojęcie i zadania oraz klasyfikacja funduszy tworzonych w Unii Europejskiej	135
2. Fundusze strukturalne	140
2.1. Cele funduszy strukturalnych	140
2.2. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	141
2.3. Europejski Fundusz Społeczny	142
2.4. Europejski Fundusz Rolny na rzecz Wsparcia Obszarów Wiejskich	142
2.5. Europejski Fundusz Rybacki	143
2.6. Wspólnotowy Fundusz Tytoniowy	144
3. Fundusz Spójności	146
4. Pozostałe fundusze niestukturalne	147
4.1. Europejski Fundusz Inwestycyjny	147
4.2. Fundusz Solidarności Unii Europejskiej	150
4.3. Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji	153
4.4. Europejski Fundusz Rozwoju	155
5. Środki przeznaczone na realizację programów przedakcesyjnych	158
6. Inicjatywy wspólnotowe	159
7. Instrumenty Finansowe	160
7.1. Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa	160
7.2. Instrument na rzecz Stabilności	161
7.3. Instrument finansowania współpracy na rzecz rozwoju	161
7.4. Instrument Finansowy Ochrony Ludności	162
7.5. Inne instrumenty finansowe	162
8. Mechanizmy Finansowe EOG	162

Część II

PRAWO FINANSOWE UNII EUROPEJSKIEJ

Rozdział V

Charakterystyka ogólna prawa finansowego Unii Europejskiej	167
1. Władztwo finansowe Unii Europejskiej a suwerenność finansowa państw członkowskich	167
2. Pojęcie i zakres oraz źródła prawa finansowego Unii Europejskiej	172
3. Obowiązkiwanie prawa finansowego Unii Europejskiej w państwach członkowskich i wynikające stąd ich obowiązki	174
3.1. Zasady obowiązywania prawa finansowego Unii Europejskiej w państwach członkowskich	174
3.2. Obowiązki państw członkowskich wynikające z faktu obowiązywania prawa unijnego w krajowym systemie prawnym	179

Rozdział VI

Prawo sektora finansów publicznych w Unii Europejskiej	184
1. Formy i instrumenty oddziaływania Unii Europejskiej na finanse publiczne państw członkowskich w okresie poprzedzającym wystąpienie światowego kryzysu finansowego w 2008 r.	184
1.1. System rachunków narodowych i regionalnych (ESA'95) oraz jego znaczenie dla określenia pojęcia sektora finansów publicznych w państwach członkowskich Unii Europejskiej	184
1.2. Harmonizacja obliczania produktu krajowego brutto (dochodu narodowego brutto) oraz wysokości inflacji, deficytu i długu publicznego w państwach członkowskich Unii Europejskiej	187
1.3. Przeciwdziałanie nadmiernemu deficytowi budżetowemu i zadłużeniu publicznemu państw członkowskich Unii Europejskiej w okresie do kryzysu finansowego	188
2. Zmiana postawy Unii Europejskiej w dziedzinie finansów publicznych ze względu na pojawienie się światowego kryzysu finansowego	194
2.1. Kryzys finansowy w Unii Europejskiej	194
2.2. Stabilność finansowa i równowaga makroekonomiczna jako nowe zasady ingerencji Unii Europejskiej w dziedzinie finansów publicznych państw członkowskich	195
2.3. Dyscyplinowanie państw członkowskich do przestrzegania jednolitej rachunkowości i sprawozdawczości	199
2.4. Nowe podstawy planowania budżetowego (prognozy) i średniookresowe ramy budżetowe	201
2.5. Wzmocnienie nadzoru budżetowego i dyscypliny finansów publicznych	210
2.5.1. Zmiany Paktu Stabilności i Wzrostu – nowe działania prewencyjne (zapobiegawcze) i korygujące (naprawcze)	210
2.5.2. Zmiany w zakresie nadzoru i koordynacji polityk gospodarczych – Semestr Europejski i Dialog Gospodarczy	213

2.5.3. Zapobieganie zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowanie	222
2.6. Traktat o stabilności, koordynacji i zarządzaniu w Unii Gospodarczej i Walutowej (Pakt Fiskalny)	223
2.7. Wprowadzenie nowych form pomocy finansowej Unii Europejskiej dla państw członkowskich – Europejski Mechanizm Stabilizacji Finansowej i Europejski Mechanizm Stabilności	229
2.7.1. Europejski Mechanizm Stabilizacji Finansowej	229
2.7.2. Europejski Mechanizm Stabilności	230
Rozdział VII	
Prawo podatkowe Unii Europejskiej	233
1. Pojęcie i zakres oraz podstawy prawne i kierunki rozwoju prawa podatkowego Unii Europejskiej	233
2. Harmonizacja opodatkowania pośredniego	238
2.1. Podatek od wartości dodanej	238
2.2. Podatek akcyzowy	240
2.3. Podatek od gromadzenia kapitału	250
3. Harmonizacja opodatkowania bezpośredniego	253
3.1. Uwagi ogólne	253
3.2. Opodatkowanie dochodów spółek dominujących i spółek zależnych	260
3.3. Unikanie podwójnego opodatkowania zysków przedsiębiorstw powiązanych (Konwencja Arbitrażowa)	263
3.4. Opodatkowanie w przypadku łączenia, podziałów, wydzielenia, wnoszenia majątku i zamiany udziałów dotyczących spółek różnych państw członkowskich oraz przeniesienia statutowej siedziby spółki europejskiej lub spółdzielni europejskiej z jednego państwa do drugiego państwa członkowskiego	263
3.5. Opodatkowanie dochodów z oszczędności w postaci odsetek	264
3.6. Opodatkowanie przychodów spółek powiązanych w postaci odsetek oraz należności licencyjnych	264
4. Współpraca administracyjna państw członkowskich w sferze podatkowej	265
4.1. Podstawy prawne i zakres współpracy	265
4.2. Szczegółowe zasady współpracy administracyjnej w zakresie opodatkowania	267
Rozdział VIII	
Prawo rynku finansowego Unii Europejskiej	270
1. Wewnętrzny rynek finansowy Unii Europejskiej i nadzór nad jego funkcjonowaniem	270
1.1. Pojęcie i zakres oraz organizacja wewnętrznego rynku finansowego Unii Europejskiej	270
1.2. Unia Europejska wobec kryzysu na wewnętrznym rynku finansowym	273
2. Instytucje kredytowe i nadzór nad ich funkcjonowaniem	282
2.1. Pojęcie instytucji kredytowej i jej formy organizacyjne	282

2.2. Warunki podejmowania i wykonywania działalności przez instytucje kredytowe według prawa Unii Europejskiej	285
2.3. Nadzór nad instytucjami kredytowymi i spółkami holdingowymi w sektorze bankowo-inwestycyjnym według prawa Unii Europejskiej	289
2.3.1. Zasady i organizacja nadzoru nad instytucjami kredytowymi	289
2.3.2. Instrumenty indywidualnego nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi	294
2.3.3. Nadzór skonsolidowany w sektorze bankowo-inwestycyjnym	295
3. System gwarancji i odpowiedzialności instytucji kredytowych wobec klientów w prawie Unii Europejskiej	298
4. Instytucje finansowe i nadzór nad ich funkcjonowaniem	300
4.1. Pojęcie instytucji finansowych i ich formy organizacyjne	300
4.2. Zasady tworzenia i funkcjonowania instytucji ubezpieczeniowych oraz nadzoru nad nimi	301
4.2.1. Uwagi ogólne	301
4.2.2. Zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji oraz nadzór finansowy nad ich działalnością	302
4.2.3. Pośrednictwo ubezpieczeniowe i nadzór nad jego wykonywaniem	317
5. Instytucje publicznego obrotu papierami wartościowymi oraz nadzór nad nimi ..	317
6. Fundusze inwestycyjne oraz nadzór nad nimi	326
7. Fundusze emerytalne i nadzór nad ich funkcjonowaniem	336
8. Konglomeraty finansowe oraz nadzór uzupełniający	337
Bibliografia	339
Wykaz powoływanych aktów prawa Unii Europejskiej	349